

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. aprila 1897.

Politiški oddelek.

Dve jezikovni naredbi.

Kakor poročajo časopisi, je vlada pripravila dve jezikovni naredbi za Češko in Moravsko. Vlada izda jezikovno naredbo zaradi tega za vsako deželo posebej, da se ne pokaže, da morda odobrava češko državno pravo in priznava celokupnost dežel češke krone. Obe jezikovni naredbi ste jednaki po bistveni vsebini, samo štilizacija se nekoliko razlikuje.

Ti dve naredbi imata namen Čehe privleči v vladni tabor. Če vlada ž njima doseže, kar namerava, se ne ve. Vsebina teh naredeb še ni povse znana, a kar o njih prihaja v javnost, ne more posebno zadovoljevati Čehov. Vlada se je močno ozirala na Nemce. Tako se v jezikovni naredbi ne zahteva, da mora vsak državni uradnik na Češkem in Moravskem češki znati. Zadovoljujejo se s tem, da bode v većinomnem nemških okrajih vsaj jeden uradnik znal češki. Od sedaj službujočih nemških uradnikov se bi nikdar znanje češčine ne zahtevalo. Novo vstopivši nemški uradniki bodo pa še le 1904. leta morali napraviti izpit iz češčine, še le od tega leta se bode zahtevalo od vsacega prosilca za državno službo znanje obeh deželnih jezikov. Pri izpitu iz češčine se pa zlasti pri manipulacijskih uradnikih ne sme posebno strogo postopati.

Jezikovni naredbi ne zadoščata željam Čehov, da se upelje tudi češki uradni jezik. Uradniki bodo morali z višjimi oblastvi in uradi zunaj dežele le nemški poslovati. Od Čehov se bode tudi zahtevalo točno znanje nemščine pri nastavljanju, dočim se je dosedaj semtertja v tem oziru malo prizaneslo.

Obe naredbi imate pred vsem le nemške koristi pred seboj. Hoče se nemščini tudi v bodoče zagotoviti neko prvenstvo in kolikor mogoče širok delokrog. Vzlic temu pa Nemci baje s to naredbo niso zadovoljni. Minoli teden je grof Badeni bil k sebi povabil tri ministre,

nekaj čeških in nemških poslancev in je Nemce skušal pridobiti za ti jezikovni naredbi. Nemci so pa oporekali, da bi se v nemških okrajih tudi češki poslovalo in od uradnikov zahtevalo tudi znanje češčine. Pretili so baje celo, da ostavijo češki deželni zbor, ako bi se jezikovni naredbi razglasili. Ker tudi Čehi niso bili povse zadovoljni, se je baje stvar za nekaj časa odložila. V tem bode vlada skušala o tej stvari sporazumeti Nemce in Čehe. To se jej pa težko posreči. Grof Badeni je pokazal, da hodi popolnoma po potih svojih prednikov. Slovanščini je pripravljen dovoliti nekaj pravic v deželah, v katerih se nadvladje nemštva itak več ohraniti ne bode dalo. Kjer pa imajo Nemci še vso moč, ondu se pa vlada za Slovane ne zmeni. Gotovo bi bilo le pravično, da se je podobna naredba izdelala tudi za Šlezijo in naše slovenske dežele. Še le v Šleziji bi jezikovna naredba zares Slovanom koristila, dočim se na Češkem in Moravskem največ priznava samo to, kar je že sedaj v navadi. Badenijeva vlada si je menda postavila za svojo nalogo varstvo nemške posesti, kakor jo razumevajo Nemci.

Zato pa moramo jako dvomiti, da bi se doseglo sporazumljenje mej Čehi in vlado. Čehi vendar ne morejo svojih bratov v Šleziji prepustiti Nemcem na milost in nemilost. Seveda jezikovni naredbi za Šlezijo bi se Nemci še bolje upirali. Katera vlada se o takih stvareh še le z Nemci pogaja, za Slovane gotovo ničesa storila ne bode. Nemci gotovo ne bodo nikdar pritrdili slovan-
skim zahtevam, naj so še tako pravične.

Nemci po nečem drugem ne hrepene, da ohranijo gospodstvo v Avstriji. V onih pokrajinah, kjer niso dovolj močni, da bi sami vladali, so pripravljeni Slovanom kako trohico odstopiti, a to le zategadel, da si še bolje utrdijo svoj upliv. Kjer pa imajo moč v rokah, ondu pa o kaki pravičnosti niti slišati ne hote. Le pogledjmo na Koroško, kjer Nemci Slovencem še ljudskih šol ne privošćijo.

Vlada je tudi nam Slovencem delala v narodnem oziru razne obljube, a kakor se kaže, sedaj misli na vse to pozabiti. Minister Gleispach je obetal, da bode skrbel,

da bode na Goriškem se gledalo, da pride toliko Slovencev mej porotnike, da bodo slovenske zatožence sodili porotniki, ki slovenski znajo, da ne bode treba tolmačev, a storil pa menda ni ničesa odločnega. Tudi vlada ničesa ne stori, da bi prisilila goriški in tržaški magistrat in druge oblasti na Primorskem, da bi spoštovale narodno enakopravnost. Le povsod se vidi, da tudi sedanji vladi nedostaje dobre volje, pripomoči ustavnim določbam do prave veljave. Zato pa moramo reči, da smo zgubili že mnogo zaupanja, katerega smo sprva imeli v Badenijevo vlado.

Politični pregled.

Državni zbor se je sešel v soboto. V prvi seji so poslanci storili obljubo in sicer Slovenci v slovenščini. Predsedoval je tej seji najstarejši poslanec Proskowetz. V ponedeljek se je otvoril državni zbor s prestolnim govorom. V njem se napovedujejo mnogobrojne predloge zlasti socialnega in narodnogospodarskega značaja. Obeta se, da bode vlada tudi skrbela za povzdigo omike. Posebno se pa pozivlja na domoljubje poslancev, naj hitro rešijo predloge, ki se tičejo razmer z Ogersko. Prestolni govor pa ne omeni niti besedice o tem, kako misli vladati sedanja vlada, konservativno ali liberalno. Grof Badeni še menda sam ni prav na jasnem. Končno se izraža v prestolnem govoru nada, da se posreči mirno urediti stvari na Jutrovem. — V torek so češki in hrvaški poslanci s posebno izjavo zavarovali svoje zgodovinske pravice. To je pa razdražilo češke socialiste, ki so ugovarjali, da se vedno vlačijo stari pargameni na dan. Vsa država naj se preustroji po potrebah novejšega časa. Mladočehi so seveda zavračali socialistične napade na češko pravo. Hudo so socialisti govorili tudi pri predlogu, da naj se izpusti zaprti gališki poslanec Šajer. Dašinski je rekel, da se bodo socialisti maščevali za kri, ki je tekla pri volitvah v Galiciji. Pri volitvah je v Galiciji 8 ljudi ubitih, več pa ranjenih.

Jugoslovanski klub se najbrž ne oživi ali vsaj v tem obsegu ne, kakor je bilo pričakovati. Naša katoliška stranka ne mara za tak klub, kateremu bi bila podlaga narodnost. Pred volitvami gospodje niso hoteli tega naravnost povedati, ker so se vendar le bali, da bi jih, potem narod ne volil. Sedaj, ko so voljeni, pa lahko odločneje pokažejo svojo barvo.

Preziranje Čehov. — Sedanji pravosodni minister grof Gleispach kaj rad imenuje nemške uradnike. Praško nad-sodišče je razdeljeno v nemški in češki senat. V nemški senat se ne imenuje noben Čeh, da celo noben Nemec, ki češki zna. V češki senat pa zlasti sedanji pravosodni minister imenuje skoro same za silo češčine veščje Nemce. Tako je v češkem senatu že skoro polovica Nemcev. Na ta način pač vlada ne more pridobiti zaupanja Čehov. Če bodo Čehi v opoziciji v novi zbornici, bode tega mnogo kriv pravosodni minister Gleispach.

Šleški Poljaki zahtevajo od svojega poslanca Swiežega, naj z vso odločnostjo zahteva, da se poljski gimnaziji v Tešinu prizna pravica javnosti. Ko bi pa pri drugih poljskih poslancih ne našel dovolj podpore, naj pa nikar ne vstopi v poljski klub.

Schönererjeva izvolitev. — Berolinska „Deutsche Zeitung“ je nenavadno vesela, da je voljen Schönerer v avstrijski državni zbor. Schönerer je prvi v Avstriji razvil svoj nemškonarodni program. On je nemškonaroden in nič družega. V Nemčiji se morajo veseliti uspeha tega moža. Schönererjanci zahtevajo tesno zvezo Avstrije z Nemčijo. Schönerer in njegovi

pristaši se drže načela. Jezik in rod sta naravna meja državam. To je pač precej jasno povedano. Schönererjanci hočejo, da nemški del Avstrije pride pod Nemčijo. Seveda Nemci se povsod ne drže tako strogo narodnega načela, ker bi se sicer sami morali odreči Poznanjski. — Vsekako je pomenljivo za avstrijske razmere, da se slišijo taki glasovi in da prihajajo na površje možje Schönererjevega mišljenja. S tem je očitno, da velik del avstrijskih Nemcev hrepeni po tem, da pride pod Nemčijo.

Nemčija. — Minole dni so v Nemčiji z največjim sijajem praznovali 100letnico rojstva cesarja Viljema I. združitelja sedanje velike Nemčije. Cesar je izdal manifest na vojsko in je ustanovil spominsko svetinjo. Nemški listi seveda so peli slavo Viljemu I., nikakor pa niso mogli storiti tega avstrijski zlasti slovanski, spominjajoči se predobro udarcev iz leta 1866., prizadetih Avstriji od Nemčije ravno pod vladanjem Viljema I. — Državni zbor je s 179 proti 49 glasovom vsprejel predlog liberalne stranke, da naj se izplačujejo poslancem dijete. Bo li ta predlog vsprejel tudi zvezni svet, ni gotovo. Ta predlog se je od leta 1871. že v desetič stavil in vsprejel v zbornici, a dosedaj še ni našel milosti pri zveznem svetu.

Italija. — Završile so se splošne volitve v parlament. Vlada je dobila še večjo in sigurnejšo večino, kakor jo je imela v prejšnjem parlamentu. Italija bo torej z naprejem svoj politični voz tirala po starem tiru. Značilno iz teh volitev je, da je bivši ministerski predsednik Crispi, v katerem se je razkrilo toliko sleparij, zopet voljen v parlament. To kaže kolika korumpiranost vlada v Italiji. Ne gledajo na značaj in čistost poslanca, le kdor več da, ta je pravi.

Kreta. — Blokado, katero so vevlasti izvršile, nima dosedaj nikakega posebnega vspeha. Grški poveljnik Vassos, ki je v sredini otoka s svojo vojsko, se dosedaj še prav dobro počuti. Glede pomirjenja, otoka so se vevlasti nekako pogodile. Da tudi mornarici ne bo treba v pristaniščih po suhem službe opravljati, so nekatere vevlasti mej temi tudi Avstro-ogerska poslale na Kreto po nekaj oddelkov vojakov. — Grška se sedaj za Kreto ne briga toliko, ker je poveljnik Vassos z vsem preskrbljen za najmanj 5 mesecev. Pripravlja se pa tem bolj na morebitno vojsko s Turško in zbira ob turški meji vojaške moči. — Ministerski predsednik grški je izjavil deputaciji poslancev, da vztraja na prvotnem stališču in misli le, da naj bi se uvela na Kreti taka oblast kakor ona v Bosni in Hercegovini. — Grška ima na turški meji 42.000 vojakov, Turška pa 46.000. Vendar zagotavlja turška vlada, da ne bo nikoli pričela vojske. Pripravljena pa mora biti za vsak slučaj, ker ne ve kaj namerava Grška. — Grška vlada je poslala poslanikom vevlasti noto, v kateri se protestuje proti blokadi Krete. V tej noti se v prvi vrsti naglašja, da je sedaj nemogoč dovoz živil na Kreto, da krečansko prebivalstvo dobiva svoj živež največ od zunaj in si torej smatra grška vlada za nujno dolžnost, z ozirom na vezi, ki jo vežejo s tem prebivalstvom, apelovati na človekoljubno čustvo vevlastij. — Da je Grška na vse pripravljena, kaže tudi to, da je prestolonaslednik sam odpotoval k armadi v Tesalijo in prevzel poveljstvo. — Vevlasti prete Grški in Turški z ultimatumom, če namreč ne odzoveta svojih čet z otoka Krete. Zapretiti hočejo obema vladama, da se vporabijo nasproti obema državama najstrožja sredstva v dosego tega namena. Turčija je baje pripravljena vse storiti, kar vevlasti zahtevajo, le Grška mora pričeti. Ker pa vztraja pri svojem začetem koraku, se ne ve kaj pride.